

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นดินแดนที่ประกอบด้วยประชากรที่เป็นชนกลุ่มต่าง ๆ เช่น มอญ ลาว จีน แขก เป็นต้น บางกลุ่มชนได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีอิสระตั้งแต่อดีตหลายชั่วอายุคน จนถึงปัจจุบันนี้กลายเป็นพลเมืองไทย

กลุ่มชนต่าง ๆ ย่อมมีศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเองสืบทอดกันมาเสมือนเป็นหลักฐานยืนยันความเป็นมาของบรรพบุรุษอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชนรุ่นหลัง สิ่ง que แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ตามลักษณะเผ่าพันธุ์ วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ และสภาพแวดล้อมทางสังคม ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงอัจฉริยะการสังสม ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า เพื่ออนุชนรุ่นหลังควรยกย่องและอนุรักษ์สืบทอดกันต่อไป

ชนชาติมอญเป็นชนชาติหนึ่งซึ่งมีภูมิลำเนาในประเทศไทยในปัจจุบัน ระยะเวลาชนกลุ่มนี้ตั้งถิ่นฐานในดินแดนสุวรรณภูมิ คือเมืองสะเทิม (เมืองสุวรรณวดี) ตั้งอยู่ที่ปากอ่าวเมาะตะมะ ก่อนพุทธศักราช 241 ปี เมื่อ พ.ศ.1116 แถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและส่วนหนึ่งของแหลมมลายู โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวถึงชาวมอญเป็นชนชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองที่สุดชาติหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอาณาจักรของตนขึ้นทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำอิรวดีในบริเวณประเทศพม่าตอนล่างปัจจุบัน เมืองสำคัญที่เป็นศูนย์กลางความเจริญ มีหลายเมืองด้วยกัน คือ สะเทิม (Thaton) ทวันเท (Twante) ทะละ (Dala) และหงสาวดี (Pegu) ต่อมาพุทธศตวรรษที่ 16 อาณาจักรมอญที่สะเทิมเจริญสูงสุดยิ่งกว่าอาณาจักรใดในบริเวณใกล้เคียง ทั้งด้านวัฒนธรรม ศาสนาและการค้า เนื่องจากตั้งอยู่ชายฝั่งทะเล จึงมีการติดต่อค้าขายกับต่างชาติโดยเฉพาะอินเดีย ความเจริญมั่งคั่งรุ่งเรือง เกิดสงครามโดยการรุกรานของพม่าซึ่งตั้งตัวเป็นปึกแผ่นได้ที่พุกาม โดยสังสมกำลังตีอาณาจักรมอญ มอญตกเป็นของพม่าใน พ.ศ.1600 สงครามครั้งนี้เป็นครั้งแรกระหว่างมอญกับพม่าและเป็นจุดเริ่มต้นการต่อสู้ระหว่างชาติทั้งสอง ดำเนินติดต่อกันเป็นเวลาหลายร้อยปีจนกระทั่งปลายพุทธศตวรรษที่ 23¹

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย พม่ารุกรานประเทศมอญ จนกระทั่งประเทศมอญเสียกรุงหงสาวดีแก่พม่า ครั้งนี้ชนชาวมอญได้อพยพจากเมาะตะมะ, หงสาวดีมาในประเทศไทย

ครั้งใหญ่ 2 ครั้ง คือ ครั้งแรก พ.ศ.2317 สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดให้ครอบครัวมอญของพระยาเจ่ง ซึ่งเป็นนายทหารหัวหน้าคนมอญมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ปากเกร็ด บ้านของพระยาเจ่งตั้งอยู่ที่ปากคลองบางตลาด ภายหลังได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยามหาโยธา ในสมัยรัชกาลที่ 1 และเป็นต้นสกุล "คชเสนี"

ครั้งที่สอง พ.ศ.2358 สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดเกล้าให้เจ้าฟ้ามงกุฎ (รัชกาลที่ 4) ไปรับครอบครัวมอญซึ่งหนีภัยพม่ามาอยู่ที่ด่านเจดีย์สามองค์ เมืองกาญจนบุรีและให้เจ้าพระยาอภัยภูธร สมุหนายก รับครอบครัวมอญเหล่านั้นอยู่ที่นนทบุรีบางปทุมธานีบ้าง เมืองนครเขื่อนขันธ์ (พระประแดงบ้าง)²

ครั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์ให้พระบรมวงศานุวงศ์ทะนุบำรุงพุทธศาสนา พระอารามหลวงมากมาย อาทิ วัดปรมย์ยิกาวาส³ (วัดปากอ่าว) ซึ่งเป็นวัดรามัญแต่โบราณเรียกภาษารามัญว่า "เกียบู้เกียะเต็ง" แปลว่าวัดแหลม เรียกวัดปากอ่าวตำบล แปลว่าวัดแหลม ภาษาไทยเรียกวัดปากอ่าว ตั้งอยู่ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ครั้นในปี พ.ศ.2427 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดเกล้าสถาปนาวัดปากอ่าว เป็นพระอารามหลวง โดยพระราชทานนามว่า **วัดปรมย์ยิกาวาส** ในการเสด็จพระราชดำเนินมาฉลองพระอาราม

การรำมอญเกาะเกร็ด เป็นศิลปะการรำที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวทั้งกระบวนการรำและการแต่งกาย อาจนับได้ว่าเป็นบริบทหนึ่งของสังคมมอญที่มีอายุยาวนานไม่น้อยกว่า 200 ปี มีการจัดงานประเพณีมอญที่เกาะเกร็ดในจังหวัดนนทบุรี การจัดงานแต่ละครั้งบรรดาญาติพี่น้องที่มีเชื้อสายชาวมอญ ทุกเพศ ทุกวัย ต่างแต่งกายชุดมอญ ร่วมประเพณีและมีการรำมอญ เกาะเกร็ด 12 เพลง บริเวณลานกว้างซึ่งจัดเตรียมไว้ เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นความสามัคคีกลมเกลียวกันในกลุ่มชน โดยใช้นาฏยศิลป์มอญ เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในสังคม เพื่อดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์

รูปแบบกระบวนการรำมอญ ตำบลเกาะเกร็ด มีการปรับปรุงตามกาลเวลา โดยนำนาฏยศิลป์ไทยเข้ามาผสมผสานอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนวิถีชีวิตของกลุ่มชนเชื้อสาย

² กองการประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, **กฎบัตรราชทาน** 2541. (กรุงเทพฯ : กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2541), หน้า 2.

³ จำลอง ทองดี, **แผ่นดินประเทศไทย**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2529), หน้า 28.

มอญโดยเฉพาะศิลปะการรำมอญ ปัจจุบันมีผู้อาวุโสชนเชื้อสายมอญรำในงานประเพณี ส่วนลูกหลานชนเชื้อสายมอญไปไม่นิยมฝึกหัดรำ เพราะให้ความสำคัญกับการเรียนหนังสือเพื่อประกอบอาชีพมากกว่า

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าน่าศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการรำมอญเกาะเกร็ด รวมถึงรูปแบบรำมอญ องค์ประกอบของการรำมอญในปัจจุบันและวิเคราะห์ ตำบลเกาะเกร็ด พ.ศ.2542-พ.ศ.2543 โดยอาศัยหลักฐานจากเอกสาร ตำรา การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์และมีส่วนร่วมฝึกหัดการรำมอญกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อรวบรวมข้อมูลบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการด้านนาฏยศิลป์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของการรำมอญ 12 เพลง ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

มุ่งศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการของการรำมอญเกาะเกร็ด ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และศึกษาเอกลักษณ์ของการรำมอญเกาะเกร็ดจากผู้เชี่ยวชาญรำมอญ ระหว่าง พ.ศ.2542-2543

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการและบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรำมอญ ตำบลเกาะเกร็ด

4.2 การสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแสดงรำมอญจากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ นางสุนทรี ลำไยทอง นางจำหน่าย ทองเพชร นางเชื้อน เตมียีรักษ์ นักดนตรี คือ นายอรัญ วนขาว วงปีพาทย์ แหยมศิลป์น ผู้ชมคือ คุณพิศาล บุญผูกและคุณทวีวรรณ สงวรรณาม เป็นชนเชื้อสายมอญในท้องถิ่น

4.3 เข้ารับการฝึกหัดทำรำมอญจากผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นคือนางสุนทรี ลำไยทอง และนางปรง วงศ์จำนงค์ และบันทึกภาพทำรำมอญด้วยแถบบันทึกภาพ วีดิทัศน์ และถ่ายภาพ

4.4 สังเกตการณ์แสดงจริงและศึกษาวิถีทัศนในงานประเพณีต่าง ๆ ที่มีการรำมอญ อาทิ งานสงกรานต์ งานศพ เป็นต้น

4.5 วิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอการวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยประมวลข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่ได้มาสรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ได้ทราบถึงความสำคัญของการรำมอญต่อชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

5.2 ได้ความรู้เกี่ยวกับหลักการรำมอญ ซึ่งเป็นข้อมูลทางวิชาการนาฏศิลป์มอญในประเทศไทย

6. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

มอญรำ หมายถึง คำที่ใช้เรียกผู้หญิงที่รำมอญประกอบเสียงตะโพน เรียกบัว-หะเป็น ใช้เพลงบรรเลง ประกอบทำรำทั้งหมด 12 เพลง 12 ท่า ในตำบลเกาะเกร็ด เรียกรำมอญนี้ว่ารำมอญเกาะเกร็ด ในการวิจัยครั้งนี้ใช้คำว่ามอญรำในการบันทึกข้อมูลวิทยานิพนธ์ และใช้ภาษามอญในการบันทึกคำจำกัดความของทำรำมอญ 12 เพลง (ซึ่งเรียกทำรำประจำเพลง 12 เพลง)